

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Cilt: 13 Sayı: 69 Mart 2020 & Volume: 13 Issue: 69 March 2020
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581
Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2020.3957>

İLLİKTEN İLÇELİĞE İLÇELİKTEN İLLİĞE GİDEN SÜREÇ VE KIRŞEHİR'İN YENİDEN İL OLMASI KUTLAMALARI (1957)

THE PROCESS FROM PROVINCE TO DISTRICT FROM DISTRICT TO PROVINCE AND KIRŞEHİR'S CELEBRATIONS FOR BECOMING A PROVINCE AGAIN (1957)

Mahmut BOLAT*

Öz

1946 yılında kurulan ve 1950 yılında iktidara gelen Demokrat Parti'nin, 1950-1954 arasında halk nezdinde kazandığı itibara ve genel kabule rağmen, 1954 seçimleri akabinde sertlik politikası uygulamaya başladığı görülmektedir. Bu doğrultuda, iktidarlarını sürekli kılmak ve kontrolü tamamen ellerine almak adına, örneğin; 1954 seçimlerinde başarısız oldukları Kırşehir'i ilçe haline getirmek gibi uygulamalarda bulunmuşlardır. Aynı Kırşehir'i 1957 seçimleri öncesi, kamuoyunda oluşan yaygın kanaate göre, yine oy kaygısı ile tekrar il haline getiren DP iktidarının bu kararı, Kırşehir'de bayram havası estirmiş ve coşkulu şenliklerle kutlanmıştır.

Bu makalede; TBMM Zabıt Cerideleri, dönemin gazeteleri, hatıratlar ve diğer telif ve tetkik eserler kullanılarak, giriş kısmında DP'nin kuruluş ve iktidara geçiş süreci, sonrasında Kırşehir'in 1954'te ilçe ve daha sonra 1957 yılında tekrar il haline getirilmesi ele alınmış ve son kısımda ise bu konuda kaleme alınmış yazılardan farklı olarak Kırşehir'in il haline getirilmesi kutlamaları üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Bölükbaşı, Demokrat Parti, İnönü, Kırşehir, Menderes.

Abstract

It is observed that the Democratic Party, which was established in 1946 and came to power in 1950, started to harden its policies following the 1954 elections, despite the reputation and general acceptance it gained in the public between 1950-1954. In order to keep their power permanent and take complete control, for example; They implemented policies such as turning Kırşehir into a district, which they failed in the 1954 elections. The DP government, according to the common belief in public opinion, turned Kırşehir into a province of voting anxiety before the 1957 elections, his decision has a festive atmosphere in Kırşehir and is celebrated with enthusiastic festivities.

In this article, the Turkish Grand National Officer Cerrays, newspapers of the period, memoirs and other copyrights and investigative works were used, In the introduction part, the transition process of the DP to the establishment and power has been covered, then, Kırşehir was transformed into a district in 1954 and then to become a province again in 1957 and In the last part, unlike the articles written on this subject, the celebration of making Kırşehir become a province is emphasized.

Keywords: Bölükbaşı, Democratic Party, İnönü, Kırşehir, Menderes.

* Dr. Öğr. Üyesi, Kırşehir Ahi Evran Dr. Öğr. Üyesi, Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, bolatmahmut@gmail.com

GİRİŞ

Atatürk döneminde çok partili yaşama geçiş denemeleri yapılmış (Terakkiperver Cumhuriyet ve Serbest Cumhuriyet fırkaları) olmakla birlikte bu girişimler, Türkiye’de çok partili yaşama geçiş için şartların henüz oluşmamış olduğundan dolayı, başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

1945 yılının ortalarına gelindiğinde, çok partili yaşama geçiş denemeleri sonrası, bu döneme kadar tek parti olarak iktidarda bulunan CHP’de, parti içi muhalefet iyice gün yüzüne çıkmıştı. 21 Mayıs’ta başlayan bütçe görüşmeleri sırasında muhalefet, kendini iyice hissettirmişti. Adnan Menderes, Feridun Fikri Düşünsel, Hikmet Bayur, Emin Sazak gibi muhalifler, hükümete sert bir şekilde çatmış ve eleştirmişlerdi. Eleştiriler: bütçe açığı dolayısıyla artan devlet borçları, hayat pahalılığı, dar gelirlilerin ve özellikle memurların ekonomik sıkıntıları, vurgunculuk ve karaborsacılık, vergi sisteminin adaletsizliği gibi noktalarda toplanmıştı. 14 Mayıs’ta, görüşülmesine başlanan Toprak Kanunu tasarısı, muhalefetin tepki gösterdiği diğer bir konu idi. Hükümetin bu toprak reformu tasarısı, 5.000 dönümlük geniş bir üst mülkiyet sınırı tanımakla beraber, tarım arazilerinin az olduğu yerlerde, topraksız ve az topraklılara dağıtılmak üzere 50 dönüme kadar arazinin kamulaştırılabileceğini öngörmekteydi. Ayrıca bu tasarıya göre, kamulaştırmalar gerçek bedel üzerinden değil, arazi vergisine matrah olan değere göre yapılacaktı. Toprak sahiplerinin sözcüleri olan milletvekilleri, bu iki maddeyi kaldırmaya, hiç olmazsa yumuşatmaya çalışmışlardır. Bunların başında kendisi de bir toprak zengini olan Adnan Menderes bulunmaktaydı. Dönemin Başbakanı Şükrü Saracoğlu da bu durumu doğrulamakta ve Toprak Kanunu tasarısı hazırlandıktan sonra, aralarında Adnan Menderes’in de bulunduğu 6-7 kişilik bir toprak sahibi milletvekili grubunun kendisini ziyaret edip, tasarıda kendi lehlerine değişiklikler istediklerini ve özellikle de Adnan Menderes’in topraksız köylüye toprak vermemek ve verdirmemek için elinden gelen gayreti gösterdiğini söylemiştir (Eroğul, 1990, 10).

Zekeriya Sertel de hatıratında, Menderes’in bu kanun tasarısının, kendi düşünceleri doğrultusunda yeniden düzenlenmesi gayretlerinden bahsetmektedir. Sertel, bu kanun tasarısından en çok etkilenecek kişilerden birisi olarak gördüğü Menderes’in, kendisini aradığını ve TBMM’de de dile getirdiği bu tasarıdaki değişiklik önerilerini, Tan Gazetesinde gündeme getirmesini istediğini, fakat bu öneriyi doğru bulmadığından dolayı yerine getirmediğini ifade etmektedir (Sertel, 2001, 225-226).

Bu çabalarla birlikte nihayetinde, Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu Tasarısı’nın ilk görüşmesinin hemen ardından, 7 Haziran 1945 tarihinde muhalif dört milletvekili, CHP Meclis Grup Başkanlığına bir önerge vermişlerdir. “Dörtlü Takrir” adıyla anılan bu önergeyi imzalayanlar: İzmir milletvekili Celal Bayar, Aydın milletvekili Adnan Menderes, İçel milletvekili Refik Koraltan ve Kars milletvekili Fuat Köprülü’dür (Eroğul, 1990, 10; Koçak, 2010, 313).

Dörtlü Takrir’de, CHP’nin kuruluşundan bu yana temel ilkesinin demokrasi olduğu hatırlatılmıştır. Bu takrirden, Atatürk vurgusu dikkat çekmekteydi. Takriri sunanlara göre Atatürk’ün ideali, demokratik bir rejim yaratmaktı ve Cumhuriyetin kuruluşunda da demokratik ruh esas tutulmuştu (Koçak, 2010, 316). Cemil Koçak’a göre; önergede üç temel istek bulunmaktaydı. Birincisi, milli hakimiyetin fiilen gerçekleşmesini sağlamak için özgür Meclis çalışması ve denetimi idi. İkincisi, siyasi hak ve hürriyetlerin geniş bir şekilde kullanılmasını ve üçüncüsü ise, Parti örgütünde ve faaliyetlerinde, aynı görüşler doğrultusunda yeni bir organizasyon sağlanmasıydı (Koçak, 2010, 317).

Dörtler grubunun amacı ne idi? Acaba sadece CHP’yi ve rejimi daha demokratik bir hale getirmek mi? yoksa sözde bu sıkıntıları bahane ederek ve bu şekilde CHP içindeki muhalifleri de kendi yanlarına çekerek, farklı bir parti çatısı altında siyaset yapmak mı idi?

12 Haziran’da CHP tarafından reddedilen bu “Dörtlü Takrir”in reddedilme gerekçesi üzerine iki görüş ileri sürülebilir. Birincisi, CHP’lilerin bu takrire veya eleştiriye karşı tepkileri, ikincisi ise CHP’nin bunu bir muhalefet partisi yaratmak yolunda kullanmak amacıyla kasten sert davranmasıdır. Aslında, her iki görüşün bu ret kararında etkisi olduğu söylenebilir (Eroğul, 1990, 11).

Neden ne olursa olsun, nihayetinde bu takrire karşı Parti içinde takınılan sert tutum ve İnönü’nün de muhalefet partisi istemine uygun olarak, bu durumun bir fırsat olarak görülmesi, CHP’de bu ayrılığı ortaya çıkarmıştır.

Kemal Karpat, muhalefet partisi kurulmasında CHP’nin etkisi üzerinde durmakta ve bunu iki nedene bağlamaktadır. Birinci neden, bir muhalefet partisinin kurulmasıyla, CHP totaliter bir parti olduğu yaftasından kurtulmuş olacaktı. İkinci neden ise, CHP’lilerin, partiyi içeriden zayıflatan ve Partiden memnun olmayan bu unsurlardan kurtulmak istemeleriydi (Karpat, 2010, 487).

Önergenin görüşülmesinin reddi üzerine Bayar, 17 Haziran’da CHP’den ayrılmış, Menderes ve Köprülü de, bu gelişmeleri ve CHP yönetimini eleştiren tutumları dolayısıyla partiden ihraç edilmişlerdir.

Koraltan ise, ihraçların parti tüzüğüne aykırı olduğunu açıklayan bir demeç verince o da partiden çıkarılmış ve böylece, Demokrat Parti'yi kuracak olan dört kişinin CHP ile bağları kopmuştur (Yetkin, 2003, 204).

1946 yılına gelindiğinde, yaşanan bu gelişmeler sonucu, dönemin cumhurbaşkanı olan İsmet İnönü'nün de arzuladığı muhalefet partisi isteği yerine gelmiş ve muhaliflerin 7 Ocak 1946'da Demokrat Parti'nin kuruluş kaydını yaptırımları ile DP resmen kurulmuştur. Kısa bir süre sonra onlara diğer muhalifler de katılmıştır (Lewis, 1993, 305).

CHP'nin bu uzun iktidar süresi göz önüne alındığında, CHP içerisinde ortaya çıkan bu muhalefet ve görüş ayrılıkları normal karşılanmalıdır. Bernard Lewis'in de dediği gibi, bu kadar uzun ve kesintisiz bir iktidar dönemi yaşayan bir parti, herhalde meleklerden kurulu bile olsa yıpranırdı.

Bunun yanı sıra, böyle bir durumun yaşanmasında, muhalefet partisinin yanında yer alan bir takım çıkar grupları da etkiliydi. Örneğin; Atatürk'ün sınıfsız, imtiyazsız bir toplum, sorumlulukları yanında hakları ve yetkileri olan ve bunları kullanma becerisine sahip vatandaşlardan kurulu bir devlet oluşturma düşüncesinin karşısında yer alan ve bu düşüncenin gerçekleşmesinin önündeki temel engellerden, feodal beyler bunlardan biri idi. Cumhuriyet öncesi kendi bölgelerinde, devletinde güçsüzlüğünün etkisi ile geniş imtiyazlara sahip olan bu feodal oluşumlar, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin hedeflediği yeni toplum düzeni doğrultusunda ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır. Bu durum da feodal beylerin, bu politikayı uygulayan iktidar partisine karşı tepkilerine yol açmış ve kendi imtiyazlarını muhafaza etmek adına da farklı bir parti arayışına itmiştir.

Bir rastlantıdır bilinmez ama Dörtlerin, CHP'de yapılmasını istedikleri reform önerileri de, toprak reformu kanunundan bir gün sonra sunulmuştu.

CHP'ye muhalif bir diğer sınıfa ise, birkaç yıldan beri güçlenmeye başlayan dini grupların liderleri oluşturmaktaydı. DP'nin kuruluşundan iktidara geldiği yıla kadar olan dönemde, yani 1946 ile 1950 yılları arasında CHP, her ne kadar bu dini canlanmaya karşı hoşgörülü bir tutum almışsa da bu durum, sözü edilen dini liderlerin CHP'ye bakışını değiştirmeye yeterli olmamıştır (Lewis, 1993, 315).

CHP karşıtı kampta yer alan diğer bir grupta, ticari ve sınai orta sınıf idi. Bunlar kendi gelişmelerinin önünde engel olarak gördükleri CHP'nin devletçi politikasına karşı idiler.

Bu nedenlerle, Feodal Beyler, bunların etki sahasındaki köylüler, ticari ve sınai orta sınıf ile dini sınıf, DP'nin destekleyicileri arasında en önemli unsurları oluşturmaktaydılar. Bu gruplara ek olarak, genelde ticari sınıfı oluşturan gayrimüslim azınlıklar da, ticari çıkarlara olan sempatik tutumundan dolayı DP'yi desteklemekteydiler (Lewis, 1993, 316).

DP'yi kendi istek, çıkar ve düşünceleri doğrultusunda değerlendiren bu grupların yanında, başlangıçta CHP'nin DP'ye bakışı da şu şekildeydi: Öncelikle DP'nin, hükümeti uyanık tutacak sembolik bir muhalefet olarak davranacağı umulmuştu. İnönü'nün, Bayar'ı muhalefetin başına geçmeye zorlamasının nedeni buydu. Bu nedenle başlangıçta DP, CHP açısından halktan gelen düşmanca duyguları giderecek ve bir halk ayaklanmasını önleyecek bir emniyet vanası olarak görülmüştü ve DP'nin kurulduğu ilk günlerde de, demokratlar bu işlevi yerine getirecek gibi görünüyordular. Programları, CHP'nin programından pek farklı değildi. Öncelikli hedeflerinin demokrasiyi geliştirmek olduğunu öne sürüyorlardı. Halkçılığı ve halkın egemenliğini savunuyorlardı (Ahmad, 2012, 128).

Fakat DP'nin, CHP'nin beklentilerinin aksine, uyguladığı politikalar ve kısa süre içerisinde arkasındaki desteği arttırması, CHP'yi harekete geçirmiş ve DP'nin bu yükselişine karşı bir takım önlemler alınmaya çalışılmıştır. Bunlardan birisi, DP onları yenilgiye uğratmadan ve DP teşkilatlanmasını tam olarak sağlamadan önce duruma hakim olmak adına, genel seçimleri 1947'den 1946'ya almaları olmuştur (Ahmad, 2012, 129; Karpat, 2010, 489).

Buna ek olarak, seçim yasası iki basamaklı seçimler yerine doğrudan seçimlere izin verecek şekilde değiştirilmiş, üniversitelere idari özerklik verilmiş ve Basın Yasası serbestleştirilmiştir. Aynı zamanda hükümet, yeni yasalar uyarınca seçimlere katılmayı reddetmesi halinde muhalefet partisini kapatma tehdidinde bulunmuştu. Bu ortam içerisinde DP'liler 1946 genel seçimlerinde hiç kazanma şansları olmadığını bilerek mücadele etmişlerdir. Bu durumda CHP'nin Temmuz 1946'da yapılan seçimleri kazanması sürpriz olmamıştır. CHP, 390 milletvekilliği kazanırken, DP 65, Bağımsızlar ise 7 milletvekilliği elde etmişlerdi. Seçimlerin bir baskı ve korku ortamında yapıldığı konusunda genel bir kanaat bulunmaktaydı ve bunun bir sonucu olarak iki parti arasındaki ilişkiler geleceğe dönük olarak ciddi şekilde yara almıştı (Ahmad, 2012, 130). Gerçi, seçim olağan şartlarda yapılsaydı bile DP'nin bu seçimleri kazanacağı şüpheliydi. Çünkü DP'nin henüz bütün memleketi kapsayan özellikle de Doğu illerinde bir örgütü henüz bulunmamaktaydı (Karpat, 2010, 489).

Seçim sonrasında 1946-1950 yılları arası iki parti de, seçmenleri kazanmak amacıyla yeni politikalar üretmiş ve kendilerini buna göre revize etmişlerdir. Nihayet, 1950 seçimleri gelmiş ve bu seçimde kayıtlı seçmenlerin yaklaşık % 90'ı sandık başına gitmiştir. Seçim sonucu büyük bir zafer kazanan DP, oyların % 53.35'ini alarak 480 milletvekilliği elde ederken, CHP oyların % 38.38'ini alarak 39 milletvekilliği kazanmıştı. Bu fark yürürlükteki çoğunluk sistemi sayesinde oluşmuştu ki bu sistemi getiren de CHP idi (Ahmad, 2012, 132).

DP'nin iktidara gelmesinden 1954 seçimlerine kadar geçen süre içerisinde, muhalefet partilerinin de genellikle kabul ettiği gibi, Türkiye'de görece hür ve demokratik bir ortam oluşturulmuştur (Karpat, 2010, 495).

1. 1954 Seçimleri ve Kırşehir'in İlçe Haline Dönüştürülmesi

1950 seçimlerinde büyük bir başarı sağlayarak iktidarı ele geçiren DP, bu başarısını 1954 seçimlerinde de sürdürmüştür.

Katılım oranı % 88.63 olan 2 Mayıs 1954 seçimleri sonucu, DP yine büyük bir zafer kazanmış, hatta oylarını yaklaşık % 3 arttırmış ve kullanılan oyların % 56.61'ini alarak 503 milletvekilliği elde etmiştir. CHP açısından büyük bir yıkım olan bu seçimde, CHP oyların yaklaşık % 35'ini alarak 31 milletvekilliği elde etmiştir. Yürürlükte olan çoğunluk sistemi sayesinde TBMM neredeyse DP grubundan oluşmuştu (Eroğul, 1990, 86). Ayrıca, 1950'de TBMM'de tek milletvekilliği kazanmış, küçük bir parti olan ve Temmuz 1953'te dini siyasete alet ettiği gerekçesiyle kapatılan Millet Partisi de, Cumhuriyetçi Millet Partisi adıyla yeniden kurularak 1954 seçimlerine girmiş ve tamamı lideri Osman Bölükbaşı'nın memleketi olan Kırşehir'den olmak üzere 5 milletvekilliği elde etmişti (Zürcher, 2000, 325). Kırşehir'de ortaya çıkan bu tablo, Kırşehirlileri dahi şaşırtmış, belki de başlarına gelebilecek şeylerin düşüncesi ile endişe yaratmıştı. Nitekim 3 Mayıs 1954 tarihli Yeni Kırşehir Gazetesi de bu sonuçla ilgili şöyle bir yorumda bulunmuştur: "*Halkın temayülüne hürmet etmek için hayırlı ise boynumuz kıldan incedir. Allah sonunu iyi getirsin temennimiz budur*" (Bolat, 2011, 1373-1374).

DP, 1954 seçimlerinde muhalefet partilerine ezici bir üstünlük sağlamış olmakla birlikte, bu büyük zaferi iktidarını sürekli kılmak adına yeterli görmemiş ve iktidarı kaybetme endişesi ile 1954'ten itibaren sert bir politika uygulamaya başlamıştır. Bu politika, iktidarı ellerinde tutmak için başvurdukları bir metottu (Aydemir, 2000a, 260-261) ve bu politika doğrultusunda, Menderes hükümetinin seçim sonuçlarına göre almayı gerekli gördüğü önlemlerden biri, diğer partilere oy veren illerin idari yapısını değiştirmek olmuştur. Bu uygulamanın yapıldığı iki ilden biri CHP'ye oy veren İnönü'nün memleketi Malatya ve CMP'ye oy veren Bölükbaşı'nın memleketi Kırşehir'di. DP'liler bu uygulama ile hem muhalif seçmene gözdağı vermeyi ve hem de bu şehirlerin idari bütünlüğünü parçalayarak, buralarda, gelecek seçimleri kazanmayı amaçlamışlardı. 30 Haziran 1954'teki genel kurul görüşmelerinde Menderes, Kırşehir'in ilçe haline getirilmesi hakkındaki tasarının altında yatan gerçek nedenlerini yansıtmaktan kendini alamamıştır. Menderes, 1950 ve 1954 seçimlerinde hiçbir ilde % 3'ten fazla oy alamamış bir partiye mensup bir milletvekili arkadaş olarak tanımladığı Bölükbaşı'nın düzgün olmayan politikaları ile Kırşehir halkını aldattığını söylemiş ve iktidara geldikleri dönemden beri, Kırşehir'e yaptıkları yatırımlar karşılığında kendilerine bir teşekkür ve şükran hissi belirtilmemesinden yakınmıştı. Ayrıca Menderes bu kararı, 14.000 nüfuslu bir yer olan Kırşehir'in ilçe yapılmasının doğal olduğunu, Türkiye'de Adapazarı gibi 55.000 nüfuslu ilçeler bulunduğu gerekçesi ile savunmuştur (Turan, 1999, 95-96).

Dönemin siyasetçilerinden olan Ramazan N. Demirsoy anılarında, CMP'nin Kırşehir'den 5 milletvekili çıkarmasının yaşanacak olayların fitilini ateşlediğini, ayrıca ortamı Kırşehir'e gelen Menderes'in mitingini, Bölükbaşı'nın provoke etmesinin gerdiğini ve sonuçta Kırşehir'in ilçe haline getirildiğini ifade etmiştir. Ayrıca Demirsoy bu kararın, Menderes hükümetinin diğer şehirlere yaptığı bir uyarı olduğu şeklinde, TBMM'de genel bir temayülün oluştuğunu aktarmaktadır (Demirsoy, 1997, 75-76).

Kırşehir'i ilçe haline dönüştüren kanun tasarısının TBMM'deki görüşmeleri sırasında CMP Kırşehir Milletvekili Osman Alişiroğlu bu kanun teklifini "*Kırşehir Faciası Kanunu*" olarak nitelendirmişti (TBMMZC, 1954a, 301). Yoğun tartışma ve protestolar altında yapılan oylamada, oy kullanan 299 milletvekilinin 259'unun kabul oyu ile Kırşehir'in ilçe haline dönüştürülmesi ve yeni kurulan Nevşehir iline bağlanması kabul edilmiş (TBMMZC, 1954a, 343-361; TBMMZC, 1954b, 384) ve karar 7 Temmuz 1954'te Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (T.C. Resmi Gazete, 1954, 9835-9836).

Kırşehir'in ilçe haline getirilmesini Akşam Gazetesi "*Seçim Tadilatı ve Nevşehir Kanunları Dün Kanunlaştı*" başlığı ile vermiştir (Akşam, 1 Temmuz 1954, 1-2). Hakikaten tadilat Kırşehir üzerinde yapılmış ve Kırşehir'in idari statüsü değiştirilmiştir.

DP iktidarının ilk döneminde yapılan yatırımların sonucu olarak, Türk halkının refah seviyesi yükselmiş ve bu refahtan faydalanan DP'de kolayca 1954 seçimlerini kazanmıştır. Fakat iktisadi alandaki bu başarıya karşılık DP, çok partili sistemi ve genel olarak demokrasiyi güçlendirmeyi ihmal etmişti (Karpas, 2010, 497). Kırşehir'in ilçe haline getirilmesi bu durumun bir göstergesiydi. CMP'ye oy veren Kırşehir'in ilçe haline getirilmesinden başka seçimlerde DP'yi tercih etmeyen Malatya'nın da 14 Haziran 1954'te ikiye bölünmesi (Malatya ikiye bölünerek Adıyaman ili kurulmuştur) (Eroğul, 1990, 101-102) DP'nin özellikle 1954'ten sonra muhaliflere karşı uyguladığı politikanın bir diğer göstergesiydi. Yine Kırşehir'le benzer bir akıbete uğrayan bir diğer yer de Abana'dır. Ulus Gazetesinin haberine göre Abana, CHP'ye oy verdiği gerekçesi ile ilçelikten düşürülmüştür (Ulus, 13 Haziran 1957, 5).

Kırşehir'in ilçe haline getirilmesi, Kırşehir halkının iktidar partisi olan DP'ye büyük tepkisine yol açmıştır. Dönemin adalet bakanı olan Osman Şevki Çiçekdağı'nın da Kırşehirli olması bu tepkiyi daha da arttıran bir etken olmuştur. Bu tepkiyi ve yaşanan üzüntüyü, Kırşehir'in Mucur ilçesi Geycek köyünden Aşık Hasan, şu dizeleri ile dile getirmiştir:

*"Elli dört senesi bahar ayında
Vilayetti kaza oldu Kırşehir
Terakki yılları yirminci asırda
Açan bir gül idi soldu Kırşehir,*

*Menderes bu dünya sana da kalmaz
Bir oy için koca Kırşehir yanmaz
Adliye Bakanı Osman utanmaz
Öz evladın başını yardı Kırşehir.*

*Halimiz yamandır nasıl edelim?
Derdimizi dostlar kime diyelim?
Kemal Paşa yok ki nere gidelim?
Sahipsiz arada kaldı Kırşehir.*

*Derdine bulunmaz asla bir çare
Kalbine ok değdi yüreği yare
Siyaset elinde oldu bin pare
Bayar kin eyledi böldü Kırşehir.*

*Kırşehir'de Muşkara'ya aralı
Kazaları birbirine sıralı
Bölükbaşı senden hesap soralı
Demirkırat öcün aldı Kırşehir,*

*Elli dört senesi yazıldı destan
Destanı söyleyen Nebioğlu Hasan
Bülbül figan eder nerde gülistan
Tutuştı odlara yandı Kırşehir" (Altınok, 2003, 2-3).*

1950'de iktidara gelen ve 1954 seçimlerinden güçlenerek çıkan Menderes, bu sonuçla bir bakıma uyguladığı politikalara halktan onay almış ve bu durum da, Menderes'te aşırı bir özgüven yaratmıştır. 1946'dan beri ateşli bir taraftarı olan Ahmet Emin Yalman'a söylediği şu sözler bir bakıma Menderes'in içinde bulunduğu ruh halini ortaya koymaktaydı:

"Seçimler yurttaşlarımızın ne kadarının izlediğimiz yolu benimsediğini göstermiştir. Şimdiye kadar bu konuda siz gazetecilere danışıyordum, ama halkın gösterdiği bu büyük güven artık bu türden danışmalara gerek kalmadığını ortaya koyuyor." (Ahmad, 2012, 136-137).

Gerçekten de 1954 seçimleri, büyük ölçüde Başbakan Menderes'in kişisel zaferiydi. Bu zafer sarhoşluğu da Menderes'te aşırı bir özgüven yaratmış ve bireysel kararlar almaya başlamıştı. Kendisinin arkasındaki önemli güçlerden biri olan ve son Meclis'te yer alan yerel nüfuza sahip milletvekillerinin birçoğunun yerine, kendi istediği kişileri milletvekili seçtirmişti. Seçimlerden sonra birçok muhalifi de partiden ihraç etmiş ve bu şekilde konumunu daha da güçlendirmişti. Değişen bu koşullar Menderes'in tutumuna da yansımış ve eleştiriyi kabullenemez bir hal almıştı. 1954'te halen, İnönü ve CHP'ye bağlı olduğundan kuşkulanan bürokrasiye karşı da bir takım tedbirler alınmış ve 25 yıldan fazla hizmeti olan her memurun işten el çektilerik, emekli edilmesine yönelik bir yasa çıkarılmış ve böylece bürokrasi üzerinde DP'nin ağırlığı artırılmıştır (Zürcher, 2000, 335).

Demokrat Parti'nin iktisadi kalkınma değil, demokrasi vaadiyle kurulduğunu ifade eden ve özellikle iktisadi kalkınma politikasını eleştirenler, DP'liler tarafından kötü niyetli, partizan düşünceli ve Türkiye'nin yükselmesini engellemek isteyen kimseler olmakla suçlanmışlardı. Halkın, DP'nin tutumu ve politikalarına karşı tepkisinden cesaret alan CHP'liler, DP'lilerin hatalarını kullanarak muhalefetlerini şiddetlendirmişlerdir. Bu gelişmeler üzerine DP, iktisadi kalkınma için gerekli ortamı sağlamak bahanesiyle birtakım hürriyetleri kısmaya başlamıştır (Karpas, 2010, 500).

Bir bakıma kurulması sürecini başlatan Dörtlü Takrir'de, CHP'yi demokrasi ilkelerine uymaya davet eden DP, şimdi kendisi uyguladığı politikalarla bu ilkeyi çiğniyordu.

Menderes'in uygulamalarına karşı tepkiler, sadece muhalefet partileri kanadından değil, DP içinden de gelmeye başlamıştır. Kısıtlayıcı basın yasasına karşı başlayan tepkiler, nihayetinde DP içinde bölünmeye yol açmış ve Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu önderliğindeki muhalif grup DP'den koparak Hürriyet Partisi'ni kurmuş ve bir anda en büyük muhalefet partisi haline gelmiştir (Zürcher, 2000, 336).

Menderes'in konumunu güçlendirmek için aldığı tedbirlere rağmen sonraki üç yıl boyunca yaşanan ekonomik durgunlaşma, DP'ye olan desteğin yavaş yavaş azalmasına yol açmıştır. 1958'e kadar seçim beklenmemekle birlikte, yaşanan bu gelişmeler üzerine Hükümet fikir değiştirerek, seçimlerin öne alınması kararını almıştır. Tam bu sırada, Hükümetin tarım taban fiyatlarının yükseleceğini ve çiftçi borçlarının ödenmesinin on ay erteleneceğini açıklaması da, bir bakıma seçimlerin yaklaştığının habercisi olmuştur (Zürcher, 2000, 334, 337).

1950 seçimlerinde sağladığı başarıyı 1954 seçimlerinde arttırarak sürdüren Menderes, başarıyı sadece kendinde gören anlayışı ile kendisine bu gücü sağlayan unsurlardan birçoğunu elimine ederek, yerlerine kendi seçtiği kişileri getirmesi ve Kırşehir'in ilçe haline getirilmesi gibi antidemokratik uygulamaları ile kendisine olan güveni ve desteği giderek kaybetmeye başlamıştır. Bu durumda bir bakıma, Menderes'i erken seçim kararı almaya yöneltmiştir.

2. 1957 Seçimleri ve Kırşehir'in Yeniden İl Haline Getirilmesi

Seçimlerin yaklaştığı haberini Menderes ilk defa 25 Mayıs 1957'de Sivas'ta yaptığı bir konuşmada dile getirince, muhalefet partileri harekete geçmişlerdir. Henüz Menderes bu kararını açıklamışken, 17 Mayıs'ta seçimlerin yaklaştığını hissederek seçim kampanyasını açtığını ilan eden Bölükbaşı, muhalif güçleri kendi etrafında toplamaya çalışmış ve muhalefet partilerinin seçimlerde işbirliği yapması gündeme gelmişti. Böylece DP'nin ilk hedefi belli olmuştu, Osman Bölükbaşı. Bölükbaşı'na karşı ilk tedbir, seçim bölgesi Kırşehir'in tekrar il haline getirilmesi idi. Bu düzenleme ile Kırşehir halkının DP'ye minnet duyması ve böylece, CMP'den ayrılarak DP'ye yaklaşımları gayesi güdülmüştü (Eroğul, 1990, 123).

Böylece yeniden gündeme gelen Kırşehir konusunu TBMM'de dillendiren İnönü, bütçe görüşmeleri sırasında Kırşehir'den de söz ederek, "Olur mu böyle şey?" diye sorunca, Menderes tebessüm ederek çözümlenmeyecek hiçbir şeyin olmadığını söylemiş ve bir bakıma, Kırşehir'in yeniden il haline getirileceğini ima etmiştir (Özüçetin, 2009a, 113).

Böyle bir ortam içerisinde 20 Mayıs 1957'de yapılan TBMM görüşmeleri sırasında İçişleri Bakanı Namık Gedik, Kırşehir'in yeniden il haline getirilmesi hakkındaki kanun tasarısının hükümet tarafından hazırlandığını, Başbakanlıktan da geçerek, TBMM'ye geldiğini ifade etmiştir (TBMMZC, 1957a, 234).

Kırşehir'in yeniden il haline getirilmesi için İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan kanun tasarısının Başbakanlığa gönderilmesi, muhalefet partileri tarafından memnuniyetle karşılanmıştır. Bu tasarı, Meclis Bütçe Komisyonunca görüşülmüş ve bazı değişikliklerle kabul edilerek TBMM'ye sevk edilmiştir. Bu gelişmeler yaşanırken, konu hakkında İnönü düşüncelerini şu sözlerle ifade etmiştir:

"Kırşehir'in vilayet olması kıymetli ve hakiki bir müjdedir. Fevkalade sevindim, büyük bir inşirah duydum. Kırşehir'in vilayet olması bütün milletvekili arkadaşlarımız için, siyasi hayatta bulunan bütün vazifeliler için vatandaşlarımızın yüzüne huzur içinde bakma fırsatı verecektir. Bu vaziyette sevinmek, vazife yapmak huzurunu ve itibarını en başta iktidarda bulunanlar hissedeceklerdir." (Özüçetin, 2009a, 111, 115)

10 Haziran'da Kırşehir tasarısının görüşmelerine başlanmıştır. Öncelikle Hacıbektaş ve Kozaklı ilçelerini Kırşehir'e bağlayan Bütçe Komisyonunun hazırladığı metin yerine, bu iki ilçeyi Kırşehir dışında bırakan Dahiliye Komisyonuna ait metin ele alınmıştır. Bu metin üzerinde tartışmalar yapılırken Bölükbaşı elinde harita ile kürsüye çıkarak, bu ilçelerin neden Kırşehir'e bağlanması gerektiğini harita üzerinden anlatmıştır (Milliyet, 11 Haziran 1957, 1; Vatan, 11 Haziran 1957, 1). Bu tasarı ile ilgili İnönü de görüşlerini belirtmiştir. Ona göre bu tasarı: Bir haksızlığın tamiriyle beraber, bir zihniyetin reddi manasından dolayı kıymet taşımaktadır (Ulus, 11 Haziran 1957, 1).

Kırşehir'in yeniden il haline getirilmesine dair kanun tasarısının TBMM görüşmelerinde, daha çok Kırşehir'e bağlanmasının istenildiği yerlerin Kırşehir'e kültürel ve coğrafi yakınlığı noktasında, lehte ve aleyhte yapılan tartışmalar (TBMMZC, 1957b, 120-139; TBMMZC, 1957c, 147-164) sonrasında TBMM, 12 Haziran 1957'de kabul ettiği kanunla Kırşehir'i yeniden il haline getirmiştir (Eroğul, 1990, 124).

Kırşehir'in yeniden il haline dönüştürülmesine yönelik kanun tasarısı, oy kullanan 273 milletvekilinin 272'sinin kabul oyu ile kanunlaşmıştı (TBMMZC, 1957c, 167-168). Bu kararın alınmasından sonra TBMM'de bir konuşma yapan Bölükbaşı, 1954'ten önce Kırşehir'e bağlı olan bazı yerlerin yapılan düzenleme ile Kırşehir dışında tutulmasını eleştirerek şunları söylemiştir:

“CMP’ye oy verdiği için kaza yapılan Kırşehir, bugün vilayet haline getiriliyor ve bu tamirat hatalı olarak yapılıyor... Sebep yine siyasedir, seçim ve rey meselesidir. Kırşehir ve Nevşehir’de CMP’nin seçim şansının azalması hesap edilmiştir” (Akşam, 13 Haziran 1957, 4)

Demirsoy’da, Bölükbaşı gibi düşünmekteydi. Ona göre, Kırşehir yeniden il haline getirilirken eskiye nazaran planlı olarak küçültülmüş ve bu küçültmede siyasi bir amaç güdülerek Kırşehir’de seçimi DP’nin kazanması planlanmıştı (Demirsoy, 1997, 76-77).

Kırşehir ili üzerinde yapılan bu düzenleme, 7001 sayılı kanunla 12 Haziran 1957 tarihinde TBMM’de kabul edilen ve 19 Haziran 1957 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanan iki madde ve yedi geçici maddeden oluşan Kırşehir Kanunu’nun (Resmi Gazete, 1957, 17333-17335) ilk maddesinde şu şekilde belirtilmiştir:

“Nevşehir vilayetine bağlı Kırşehir kazası kaldırılarak, merkezi Kırşehir olmak üzere ve yine Nevşehir vilayetine bağlı Mucur kazası ile Yozgat vilayetine bağlı Çiçekdağı, Ankara vilayetine bağlı Kaman kazalarını ihtiva etmek üzere “Kırşehir” adıyla yeniden bir vilayet kurulmuş ve eski Kırşehir kazasını ihtiva eden nahiye ve köyler Kırşehir vilayetinin merkez kazasına bağlanmıştır” (Çopuroğlu, 1999, 60-61; T.C. Resmi Gazete, 1957, 17333).

Yani, Kırşehir yeniden il haline getirilmekle birlikte, bu yeni idari yapılanma içerisinde, eski üç ilçesini kaybetmiştir (Ulus, 13 Haziran 1957, 1,5; Vatan, 13 Haziran 1957, 1). Özellikle, Başta Bölükbaşı olmak üzere Kırşehir milletvekilleri, Avanos’tan ziyade Kozaklı ve Hacıbektaş ilçelerinin Kırşehir’e bağlı olması gerektiğini, kültürel ve coğrafi nedenleri ile açıklamış ve bu konuda büyük çaba sarf etmişlerdir. Hatta buna yönelik yapılan oylamada, muhalefet milletvekillerinin yanı sıra 20 DP’li milletvekili de bu ilçelerin Kırşehir’e bağlı olması yönünde oy kullanmışlardır (Milliyet, 13 Haziran 1957, 1).

Kırşehir’le ilgili bu gelişmeler yaşanırken, seçimlerin yaklaştığı söylentileri de iyice artmıştı. Bu söylentilere göre: TBMM, 17 veya 18 Haziran’da tatile girecek ve Temmuz ayı sonlarında olağanüstü toplantıya çağrılarak seçimler hakkında karar verecekti. Bu söylenti üzerine CHP ve CMP seçim hazırlıklarına başlamıştı (Akşam, 14 Haziran 1957, 1). Benzer bir haberi, Cumhuriyet Gazetesi de manşetine taşımış, seçim ihtimalinin ciddi bir biçimde arttığı belirtilerek, Bayar’ın “seçimler 1958’de yapılacak” şeklindeki demecinin inandırıcı olmadığı yorumu yapılmıştır (Cumhuriyet, 13 Haziran 1957, 1).

Seçim öncesi, işbirliği yapmak konusunu tartışan muhalefet partileri; Cumhuriyet Halk Partisi, Hürriyet Partisi ve Cumhuriyetçi Millet Partisi’nin girişimleri, Hükümetin 11 Eylül’de çıkardığı seçimlerde ortak listelerin yapılmasını yasaklayan yasayla engellenmiş olmakla birlikte, DP’nin yaptığı tüm girişimlere rağmen 1957 seçimleri onlar için büyük bir gerileme ile sonuçlanmıştır. Esasen, 1954 sonrası Parti içerisinde gerginliklerin arttığı ve Parti’nin itibarının halk nezdinde yıprandığı DP açısından bu sonuç şaşırtıcı değildir. DP, bu seçim sonunda en büyük parti olarak kalmakla birlikte, mutlak çoğunluğu kaybetmiştir. Oyların yüzde 47.3’ünü alan DP, 424 milletvekilliği elde ederken CHP ise yaklaşık 6 puanlık artışla oy yüzdesini 40.6’ya çıkarmış ve 178 milletvekilliğine sahip olmuştur. Seçim sonuçları Hürriyet Partisi için hayal kırıklığı olmuş, teşkilatlanmasını tam olarak sağlayamayan bu parti yüzde 3.8 oy oranı ile dört milletvekilliği elde etmiştir. Aralık 1958’de CHP ile birleşme kararı alan Hürriyet partisi gibi 4 milletvekilliğini oyların yüzde 7’sini alarak elde eden Cumhuriyetçi Millet Partisi de, seçim sonrasında Köylü Partisi ile birleşerek Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi adını alacaktır (Zürcher, 2000, 337-338; Karpat, 2010, 504-505; Aydemir, 2000b, 234).

3. Kırşehir’in Yeniden İl Olması Dolayısıyla Yapılan Kutlama ve Merasimler

Kırşehir’in yeniden il olmasının TBMM’de kabulünden bir gün sonraki Cumhuriyet Gazetesinde, “Kırşehir Kanunu Dün Mecliste Kabul Edildi” başlığı altında, yeni Kırşehir iline Mucur, Kaman ve Çiçekdağı ilçelerinin bağlanacağı belirtilmiş ve Kırşehirililerin bayram yaptıkları, büyük şenliklerin tertip edileceği ve Kırşehir Hükümet Konağı’nın kapısına altın tabela asılacağı haberi verilmiştir (Cumhuriyet, 13 Haziran 1957, 1).

Kırşehir’in yeniden il haline getirilmesi ile belediye, parti ilçe başkanları ile çeşitli kuruluşlardan binlerce kutlama telgrafları gelmiştir. Bunlar arasında, eski DP milletvekilleri tarafından gönderilen telgraflar çoğunluğu oluşturmuştur. Kanunun TBMM’de kabulünün ardından Mucur, Çiçekdağı ve Kaman halkı otomobil, kamyon ve otobüslerle Kırşehir’e akın etmiş ve sabaha kadar diğer Kırşehirililerle eğlenerek bayram yapmışlardır. Yine Kırşehirililer gibi, Kırşehir’i tebrik için gelenler de bu coşkuya katılmışlardır. Şehir dışında yaşayan Kırşehirililer de bu sevince ortak olmuşlardır. İlçe haline dönüştürülmesinden önce Kırşehir’e bağlı iken, Kırşehir’i tekrar il haline dönüştüren yasa ile Nevşehir’e bağlanan ilçeler halkından da Kırşehir’deki kutlamalara katılanlar olmuştur. Fakat bunlar eski hemşerilerinin sevincini paylaşmakla beraber Kırşehir’den ayrı kalmalarının üzüntüsünü gizleyememişler ve ilgili makamlara, alınan bu karardan üzüntülerini belirten telgraflar çekmişlerdir. Kırşehir’de “Kale” olarak anılan yere uzaklardan görülebilecek şekilde geceleri ışıklandırılan büyükçe bir “Kırşehir Vilayeti” yazısı yazılmıştır. Hükümet Konağı’na,

kanunun yürürlüğe gireceği tarih olan 1 Temmuzdan itibaren asılacak, altından yapılmış bir “Kırşehir Vilayeti” levhası hazırlanmıştır. (Özüçetin, 2009a, 120; Özüçetin, 2009b, 327; Özüçetin, 2014, 332)

Akşam Gazetesinde “Kırşehir Davul Zurna ile Bayram Yapıyor” başlığı altında, Kırşehir’in tekrar il haline getirilmesinin sevinciyle, halkın her tarafta davul ve zurnalarla bayram yapmaya devam ettiğini ve şehrin ileri gelenlerinin birbirlerine ziyafetler verdiği haberleri aktarılmıştır. Ayrıca gazetede, Kırşehir’in önce ilçe ve sonrasında tekrar il haline getirilmesi ve bunun sonucu olarak yaşanan sevinç ile ilgili şöyle bir benzetme yapılmıştır:

“Nasrettin Hoca’nın “Allah kulunu sevindirmek için eşeğini kaybettirir, sonra da buldururmuş” sözü, sanki bugün Kırşehir için söylenmiş” (Akşam, 14 Haziran 1957, 1).

Kırşehir müzakeresini yakından takip etmek üzere Ankara’ya gitmiş olan Kırşehir Belediye Başkanı Fazıl Yalçın da, Kırşehir’in yeniden il olması hakkında şunları söylemiştir:

“Büyük sevinç duyduğumuz muhakkaktır. Yalnız, Hacıbektaş ve Kozaklı’nın bağlanmamasından üzüntü duyuyoruz. Buna rağmen, ileride bağlanacağını ümit ediyoruz. Kaza oluş sebeplerimiz üzerinde durmaksızın neticeyi mühim görüyoruz. Memleket uzun yıllar ihmal edilmiştir. Hükümetin bundan böyle Kırşehir’in mesele ve dertleri ile yakından alakalanacağını umuyoruz ve hadiseyi de Kırşehir’in kaderinde açılan yeni bir devir olarak kabul ediyoruz. Kırşehir Valisi’nin oturacağı oda hazır bekliyor. Esasen, ilçe olduğu günden beri bu odanın mefruşatı değiştirilmemiştir. Masa, koltuklar ve diğer eşyalar hepsi yerli yerinde. Yalnız bu odanın bir duvarında asılı bulunan ve Mustafa Kemal imzasını taşıyan bir levha ile herkes övündüğü için birer kopyasını yaptırıp, evlerinin en müstesna köşesine asmışlardır.” (Özüçetin, 2009a, 121).

Cumhuriyet Gazetesinin 14 Haziran 1957 tarihli sayısının baş sayfasında, hazırlanan Kırşehir Valiliği tabelasının fotoğrafı ve Kırşehirlilerin, kanunun yürürlüğe gireceği 1 Temmuz’u bekledikleri ve o gün yapılacak olan kutlamalar için hazırlıkların başladığı haberi verilmiştir (Cumhuriyet, 14 Haziran 1957, 1).

Kırşehir Belediye Başkanı Fazıl Yalçın, Bölükbaşı’na alınan bu karardaki gayretlerinden dolayı bir teşekkür telgrafı çekmiş ve bu telgrafta şunları dile getirmiştir:

“Kırşehir Kanunu’nun müzakeresi sırasında gayret ve mesainizden dolayı Belediye Meclisi’nin arzusu üzerine ve şehir adına şahsınızda bütün milletvekillerimize minnet ve şükran hislerimizi arz ederim.”

Bölükbaşı ise bu telgraf üzerine Kırşehir halkına şu mesajı göndermiştir:

“Bugün küçük ve şerefli bir vilayet olan Kırşehir, yarın şerefli ve büyük bir vilayet olacaktır.”

Bölükbaşı’nın bu mesajı, Belediye hoparlörleri ile bütün şehre duyurulmuştur (Özüçetin, 2009a, 121-122; Özüçetin, 2009b, 328).

Aynı zamanda Bölükbaşı, Kırşehir’in yeniden il olması dolayısıyla yapılacak olan kutlamalara davet edilmiştir. Bu davete icabet edecek olan Bölükbaşı’nın Kırşehir’e geleceği iki gün öncesinden belli olduğundan dolayı, Bölükbaşı için büyük hazırlıklar yapılmış ve Bölükbaşı da kutlamalara katılmak üzere 16 Haziran’da Kırşehir’e gelmiştir. İlk önce Kaman ilçesine uğrayan Bölükbaşı, burada kalabalık bir halk kitlesi tarafından karşılanmıştır. Buradan Kırşehir’e hareket eden Bölükbaşına yol boyunca Kırşehirliler “Yaşa, Varol” tezahüratları ile eşlik etmişlerdir. Kırşehir’de ilk önce Belediye’ye oradan da parti merkezine giden Bölükbaşı, burada yaptığı konuşmada, espritüel kişiliği ile “...Kırşehirliler, artık vilayet oldunuz. Hepiniz demokrat olmalısınız” demiştir (Vatan, 17 Haziran 1957, 3; Milliyet, 17 Haziran 1957, 1).

Kırşehir kanununun yürürlüğe gireceği 1 Temmuz 1957’de Kırşehirliler davul zurna eşliğinde bayramı kutlamaya başlamış ve her yerden davul zurna sesleri gelen şehir, taklarla süslenmişti (Vatan, 1 Temmuz 1957, 1).

Kırşehir Devlet Hastanesi’nin yakınına fosforla yazılmış “Kırşehir” ibareli levha monte edilmiş, yine, Kaman’dan başlayarak yol üstündeki birçok yere taklar kurulmuş, yüzlerce kurban kesilmiştir. Kırşehir’deki taklardan birisinin üzerinde “ Kırşehir TBMM’ye minnet ve şükranlarını sunar” ifadesi yer almaktaydı. 2 Temmuz 1957 günü de devam eden kutlamalar, büyük bir coşku içerisinde geçmiştir. Kutlamalara katılmak üzere Kırşehir’e gelen Devlet Bakanı Celal Yardımcı, Sanayi Bakanı Samet Ağaoğlu, İçişleri Bakanı Namık Gedik ve Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri şehre 30 km. mesafedeki Çuğun Köyü yakınlarında karşılanmışlar, Bakanlar kendilerini karşılayan Kırşehirliler ile birlikte şehir stadyumuna gelmişlerdir. Burada, Bakanlardan önce yeni tayin edilen Vali Turgut Eğilmez ile Belediye Başkanı Fazıl Yalçın birer konuşma yapmışlardır. İçişleri Bakanı Namık Gedik konuşmasına, Kırşehirlileri tebrik ederek başlamış ve Kırşehir’in kalkınması için gerekli olan her türlü yardımın yapılacağını şu sözleri ile ifade etmiştir:

“Kırşehir yepyeni bir il olarak doğmuştur. Kırşehir’e hizmet etmek bizim için şerefli bir vazifedir. Dün olduğu gibi, bugün de Kırşehir için her şey yapılacaktır. Buna inandığımız kadar karşınızda çok kuvvetli bir devlet ve çok

kuvvetli bir hükümet olduğuna inanmalısınız. Hükümetiniz, uhdesine düşen vazifeyi yapacaktır. Kırşehir'e yapılacak her türlü yardım, fertlere kadar götürülecektir."

İçişleri Bakanı'nın bu konuşmasının ardından, stadyumdan il binasına gelinmiş, burada yollara halılar serilmiş, il binası'nın kapısına asılan kurdele, Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri tarafından kesilerek içeriye girilmiştir. Üst katta bulunan vali odasının girişinde iki sıra halinde dizilen izciler, Valinin ve Bakanların önlerine çiçekler atmışlar ve makamına oturan Vali ilk evrakı merasimle imzalamıştır. Program gereğince Vali, protokole dahil kişilerin tebriklerini kabule başlamış, ardından davetliler şerefine Erkek Sanat Enstitüsü'nde bir öğle yemeği verilmiştir. Öğleden sonra spor sahalarında maçlar yapılmış, gece de görkemli bir balo tertip edilmiştir. (Özüçetin, 2009a, 122-123; Özüçetin, 2009b, 328-329)

O günleri, 1957-1960 yılları arası CMP Kırşehir milletvekilliği yapmış olan Hayri Çopuroğlu şöyle aktarmaktadır:

"Kırşehir'de yeniden vilayet olmanın heyecanı yaşıyorduk. Dışarıdan pek çok değerli kimseler davetli, ya da davetsiz Kırşehir'e akın ediyorlardı. Doğrusu konuklarımıza biraz da mahcup oluyorduk. Çünkü Kırşehir'de onlara hizmet verecek çapta bir lokanta yoktu. Bu eksiği Kayseri'den gidermeyi düşündük.

Belediye başkanı Fazıl Yalçın, Dr. İsmail Yağız ve ben Dr. Tevfik Özenbaşı'da alarak onun arabasıyla Kayseri'ye gittik, Kayseri emniyet müdürü hemşerimiz ve de benim dayım olan Selahattin Baktıroğlu idi. Onun da yardımlarıyla Kayseri'den bize geniş hizmet verecek bir lokantayla anlaştık. Misafirlerimizi böylece ağırlama imkanını yarattık.

Kırşehir'e olan uzaklığına rağmen Çiçekdağlılar, Yozgat'tan ayrılıp yeniden Kırşehir'e bağlanmanın ve dolayısıyla Kırşehir'in il olmasının sevincini yaşıyor, şenlikler düzenliyorlardı...

Kırşehir Belediyesi'nin aktif olarak katıldığı şenliklerle Kırşehir'de adeta bir bayram havası yaşanırken, Belediye'ye de tebrik ve Kırşehir'e bağlılık telgrafları yağmaktadır.

Bu telgraflardan biri de İstanbul'dan gelmiştir. İstanbul Hukuk Fakültesinde öğrenim gören ve Milli Türk Talebe Birliği ve CHP Gençlik Kolları teşkilatlarında görev yapan genç bir delikanlı gönderdiği telgrafta Çiçekdağı'nın yeniden Kırşehir iline kavuşmasının sevincini dışa vurmakta, "Beşiğimizin sallandığı ana kucağına kavuştuk" demektedir.

Bu kara yağız delikanlı Çiçekdağlıdır ve sonradan iki dönem Çiçekdağı Belediye Başkanlığı ve Kırşehir milletvekilliği yapacak olan bugün de Türk Parlamenterler Birliği yönetim kurulu üyesi bulunan Mustafa Aksoy'dur.

Mustafa Aksoy'un Kırşehir Belediyesi'ne gönderdiği, Belediye Başkanı Fazıl Yalçın'ın ağlayarak okuduktan sonra şehir hoparlöründen tekrar tekrar Kırşehirli'lere de duyurduğu telgraf şöyleydi:

"Bugün artık üvey evlat olmaktan kurtulduk. Bugün nihayet beşiğimizin sallandığı ana kucağına kavuştuk. Bizler yıllardır hasretini çektiğimiz Kırşehir'in hayalini Mecnun'un susuz çöllerde Leyla'sını aradığı gibi aradık. İşte bugün o serap hakikat oluyor. İşte bugün Çiçekdağlı Kırşehir'in mertlik kalesinde bir bütün oluyor.

Bugün Çiçekdağlı'nın suları Kırşehir diye coşuyor. Çiçekdağı'nın çiçekleri Kırşehir diye açıyor. Çiçekdağı meşeleri bugün Kırşehir diye fısıldaşıyor. Başı sisten görünmeyen Çiçekdağı'nda bugün sisten eser kalmadı. Çiçekdağı tekrar Kırşehir'in kolları arasına alınmış, Kırşehirlimin, Çiçekdağlımın gönülleri tek gönül olmuş. Hepimizin bayramı kutlu olsun hemşehrilerim..." (Çopuroğlu, 1999, 62-63).

Sonuç

Cumhuriyetin ilanından 1950 yılına kadar 27 yıl iktidarda kalan CHP, bu kadar uzun süre iktidarda olmanın yarattığı yıpranma, parti içerisinde bölünme ve halkın belli bir kesimin, bu süreçte yaşanan sıkıntılardan CHP'yi sorumlu tutması ile oluşan hoşnutsuzluk ile karşı karşıya kalmıştır.

Bunun sonucu olarak Atatürk döneminde ortaya çıkan muhalif hareketler, çok partili yaşama geçmek için bir fırsat olarak kullanılmaya çalışılmıştır. Fakat Terakkiperver ve Serbest Cumhuriyet Fırkası deneyimlerinde başarısız olunmuş ve istenilen amaca ulaşılamamıştır. Bu durum Türkiye'de henüz çok partili yaşam geçiş için zamanın erken olduğu gerçeği ile alakalıdır.

II. Dünya Savaşı sonrası çok partili hayata geçiş için koşullar elverişli hale gelmiş ve bunun için ortam oluşmuştur. Oluşan bu ortam içerisinde, önce 1945'te işadamı Nuri Demirağ'ın önderliğinde, pek bir etkinlik gösteremeyen, "Milli Kalkınma Partisi", daha sonra ise 1950 ile 1960 yılları arası Türkiye'de siyasi iktidarı elinde tutmuş olan "Demokrat Parti" 1946'da kurularak Türk siyasi hayatı içerisinde yerini almıştır.

CHP'nin uyguladığı politikalara muhalefetlerinden dolayı partiden ayrılan veya ayrılmak zorunda kalan, eski CHP'lilerin kurduğu DP, özellikle CHP'nin uyguladığı politikalarla memnuniyetsiz olan kesimlerin verdiği büyük destek ile 1950 seçimleri ile tek başına iktidara gelmiştir. DP, 1950 ile 1954 yılları arası uyguladığı politikalar ve halkın refah düzeyini arttırmasının yarattığı sempati ile 1954 seçimlerinde daha da büyük bir başarı sağlayarak iktidarını korumuştur. Fakat gerek bu başarının getirdiği özgüven

duygusu ve gerekse de iktidarlarını sürekli kılmak adına kendi iktidarlarını tehdit edecek muhalif grupları ortadan kaldırmak düşüncesi ile bu dönemden itibaren sertlik politikaları uygulamaya başlamışlardır.

Demokrat Parti'nin kurulmasının fitilini ateşleyen Dörtlülük Takrir'i de kendi partileri olan CHP'yi eleştiren DP'liler, ortaya koydukları temel eleştiri konularını bu dönemden itibaren kendileri uygulamaya başlamışlardır.

Bu uygulamalardan birisi de Kırşehir ilinin 1954'te ilçe haline dönüştürülmesi ve aynı tarihte il biçimine dönüştürülen Nevşehir'e bağlanmasıdır. Kamuoyundaki genel görüşe göre, başında hemşerileri Osman Bölükbaşı'nın bulunduğu CMP'ye oy veren Kırşehir, bu tercihi dolayısıyla cezalandırılmıştır. Üç yıl süren bu dönem sonrası, yine siyasi kaygılarla yeniden il haline dönüştürülen Kırşehir, eski ilçeleri olan Avanos, Hacıbektaş ve Kozaklı kendisinden alınarak, yani küçültülerek il haline getirilmiştir.

Kırşehir'in 1957 yılında tekrar il haline getirilmesi kararı büyük bir sevinçle karşılanmış, günlerce büyük bir coşku ile kutlanmış ve bu gün, konuşmalara yansdığı şekliyle "Kırşehir Bayramı" olarak anılmıştır.

KAYNAKÇA

TBMM Zabıt Cerideleri

- TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: X, Cilt: 1, Birleşim: 15, 30.06.1954a.
TBMM Zabıt Ceridesi 2, Devre: X, Cilt: 1, Birleşim: 16, 02.07.1954b.
TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: X, Cilt: 19, İçtima: 3, 20.05.1957a.
TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: X, Cilt: 20, İçtima: 3, 10.06.1957b.
TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: X, Cilt: 20, İçtima: 3, 12.06.1957c.

Kitaplar

- Altınok, Baki Yaşa (2003). *Öyküleriyle Kırşehir*. Ankara: Oba Kitabevi.
Lewis, Bernard (1993). *Modern Türkiye'nin Doğuşu*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
Eroğul, Cem (1990). *Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi*. Ankara: İmge Kitabevi.
Koçak, Cemil (2010). *İkinci Parti Türkiye'de İki Partili Siyasi Sistemin Kuruluş Yılları (1945-1950)*. C. 1. İstanbul: İletişim Yayınları.
Yetkin, Çetin (2003). *Karşıdevrim 1945-1950*. İstanbul: Otopsi Yayınları.
Zürcher, Eric Jan (2000). *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
Ahmad, Feroz (2012). *Modern Türkiye'nin Oluşumu*. İstanbul: Kaynak Yayınları.
Çopuroğlu, Hayri (1999). *Hatıralarım (Kırşehir)*. Ankara: TBMM Vakfı Basımevi.
Karpat, Kemal H. (2010). *Türk Demokrasi Tarihi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
Kırşehir (Siyasi Tarihi ve Kırşehir Tarihi Bibliyografyası) (2014). Editör: Yaşar Özüçetin. Ankara: Grafik Tasarım.
Demirsoy, Ramazan N. (1997). *Demokrasi Oyununda Figürandum*. İstanbul: Bayrak Yayıncılık.
Turan, Şerafettin (1999). *Türk Devrim Tarihi, Çağdaşlık Yolunda Türkiye (14 Mayıs 1950-27 Mayıs 1960)*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
Aydemir, Şevket Süreyya (2000a). *İkinci Adam*. C. III. İstanbul: Remzi Kitabevi.
Aydemir, Şevket Süreyya (2000b). *Menderes'in Dramı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
Özüçetin, Yaşar (2009a). *Çok Partili Hayata Geçiş Sürecinde Kırşehir*. Ankara: Berikan Yayınevi.
Sertel, Zekeriya (2001). *Hatırladıklarım*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Makaleler, Tebliğler

- Bolat, Bengül (2011). Kırşehir'e Yapılan Haksızlık: İlçe Biçimine Dönüştürülmesi ve Tartışmaları. *Kırşehir: I. Uluslararası Ahilik Kültürü ve Kırşehir Sempozyumu Bildiriler*, C. III, s. 1371-1377.
Özüçetin, Yaşar (2009b). Çok Partili Hayata Geçiş Sürecinde Kırşehir (3). *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2/8, s. 323-339.

Gazeteler

- Akşam, 1 Temmuz 1954; 13 Haziran 1957; 14 Haziran 1957.
Cumhuriyet, 13 Haziran 1957; 14 Haziran 1957.
Milliyet, 11 Haziran 1957; 13 Haziran 1957; 17 Haziran 1957.
T.C. Resmi Gazete, Sayı: 8748, 07.07.1954.
T.C. Resmi Gazete, Sayı: 9637, 19 Haziran 1957.
Ulus, 11 Haziran 1957; 13 Haziran 1957.
Vatan, 11 Haziran 1957; 13 Haziran 1957; 17 Haziran 1957; 1 Temmuz 1957.